

YOSHLAR O‘RTASIDA HUQUQIY ONG VA HUQUQIY TARBIYANI KUCHAYTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI

Rafikova Muattar Ravshanovna
*Bojxona instituti “Ijtimoiy-gumanitar
fanlar” kafedrası boshlig‘i,
pedagogika fanlari bo‘yicha
falsafa fanlari
doktori(PhD), dotsent, podpolkovnik*

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada yoshlar o‘rtasida huquqiy ong va huquqiy tarbiyani shakllantirishning nazariy asoslari, uning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati hamda bu sohada mavjud muammolar tahlil qilingan. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasida yoshlar huquqiy madaniyatini oshirishga qaratilgan davlat siyosati, normativ-huquqiy hujjatlar va amalga oshirilayotgan islohotlar o‘rganilgan. Muallif tomonidan yoshlar o‘rtasida huquqiy ongni kuchaytirish bo‘yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: huquqiy ong, huquqiy tarbiya, huquqiy madaniyat, yoshlar siyosati, huquqiy savodxonlik, fuqarolik jamiyati, qonun ustuvorligi.

Abstract. This scientific article analyzes the theoretical foundations of the formation of legal awareness and legal education among young people, its importance in the development of society, and existing problems in this area. Also, state policy, regulatory legal acts, and ongoing reforms aimed at increasing the legal culture of young people in the Republic of Uzbekistan are studied. The author has developed practical proposals and recommendations for strengthening legal awareness among young people.

Keywords: legal awareness, legal education, legal culture, youth policy, legal literacy, civil society, rule of law.

Huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatini barpo etish jarayonida aholining huquqiy madaniyati va huquqiy ongi muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, yosh avlodning huquqiy bilimlarini oshirish, ularni qonunlarga hurmat ruhida tarbiyalash jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Yoshlar har qanday davlatning kelajagini belgilab beruvchi asosiy ijtimoiy kuch hisoblanadi. Shu sababli yoshlarning huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini shakllantirish masalasi davlat siyosati darajasidagi muhim vazifalardan biri sifatida qaraladi.

Huquqiy ong – bu shaxsning huquq va qonunlar haqidagi bilimlari, ularga munosabati va huquqiy normalarga amal qilishga bo‘lgan tayyorligini ifodalovchi ijtimoiy ong shaklidir. Huquqiy tarbiya esa shaxsda huquqiy bilimlar, huquqiy madaniyat va qonunlarga hurmatni shakllantirishga qaratilgan tarbiyaviy jarayon hisoblanadi. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda yoshlar huquqiy madaniyatini oshirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, “Yoshlarga oid davlat siyosati,

to'g'risida"gi Qonun, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar mazkur sohada muhim huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Huquqiy ong jamiyatda huquqiy munosabatlarni tartibga solishda muhim o'rin tutadi. U fuqarolarning qonunlarga munosabatini, huquqiy qadriyatlarini va huquqiy xulq-atvorini belgilaydi.

Huquqiy ongning shakllanishi bir qator omillarga bog'liq. Ular quyidagilardan iborat:

- ta'lim tizimi;
- oila tarbiyasi;
- ijtimoiy muhit;
- ommaviy axborot vositalari;
- davlat siyosati.

Huquqiy tarbiya esa shaxsning huquqiy bilimlarini shakllantirish va uning huquqiy madaniyatini yuksaltirishga qaratilgan maqsadli ijtimoiy jarayondir. Huquqiy tarbiyaning asosiy vazifasi – shaxsda qonunlarga hurmat, huquqiy mas'uliyat va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishdan iborat.

Huquqiy madaniyat tushunchasi ham mazkur jarayonda muhim ahamiyat kasb etadi. Huquqiy madaniyat – bu jamiyat a'zolarining huquqiy bilimlari, huquqiy faolligi va huquqiy qadriyatlarga munosabatini ifodalovchi tushunchadir. Yuksak huquqiy madaniyatga ega jamiyatda qonun ustuvorligi ta'minlanadi, huquqbuzarliklar kamayadi va ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi.

Yoshlar huquqiy tarbiyasi jamiyat taraqqiyotida muhim o'rin tutadi. Yosh avlodning huquqiy ongi yuqori bo'lsa, ular o'z huquq va majburiyatlarini anglaydi, qonunlarga hurmat bilan qaraydi va jamiyat hayotida faol ishtirok etadi.

Huquqiy tarbiya yoshlarda quyidagi sifatlarni shakllantiradi:

- qonunlarga hurmat;
- fuqarolik mas'uliyati;
- ijtimoiy faollik;
- huquqbuzarlikka nisbatan murosasizlik.

Yoshlar huquqiy tarbiyasining yana bir muhim jihati shundaki, u jinoyatchilik va huquqbuzarliklarning oldini olishda muhim vosita hisoblanadi. Agar yoshlar qonunlarni yaxshi bilsa va ularga amal qilish zarurligini anglasa, jamiyatda huquqbuzarliklar soni kamayadi.

Hozirgi kunda yoshlar o'rtasida huquqiy ongni shakllantirish jarayonida bir qator muammolar mavjud bo'lib, bular quyidagilarni o'z ichiga qamrab oladi.

- huquqiy bilimlar yetarli emasligi;

Ayrim yoshlarda qonunlar mazmuni haqida bilimlar yetarli darajada emas. Bu esa huquqiy normalarni buzish holatlariga olib kelishi mumkin.

- ta'lim tizimida amaliy bilimlarning kamligi;

Ko'p hollarda huquqiy fanlar nazariy tarzda o'qitiladi. Amaliyotga asoslangan ta'lim usullari yetarli darajada qo'llanilmaydi.

- internet va axborot muhitining ta'siri;

Ijtimoiy tarmoqlarda tarqalayotgan noto'g'ri axborotlar yoshlarning huquqiy qarashlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

- oila va jamoatchilik nazoratining susayishi;

Yoshlar tarbiyasida oila, mahalla va ta'lim muassasalarining hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Bu hamkorlik yetarlicha samarali bo'lmagan hollarda tarbiyaviy muammolar yuzaga keladi.

O'zbekiston Respublikasida yoshlar huquqiy madaniyatini oshirishga qaratilgan qator islohotlar amalga oshirilmoqda.

Jumladan:

- O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi
- "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun
- "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun
- Prezidentning yoshlar siyosatiga oid farmon va qarorlari

Ushbu hujjatlar yoshlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ularning huquqiy bilimlarini oshirish va ijtimoiy faolligini rivojlantirishga qaratilgan.

Yoshlar huquqiy ongini rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. Ta'lim muassasalarida huquqiy fanlarni interaktiv usullar asosida o'qitish.
2. Yoshlar ishtirokida huquqiy forumlar va debatlar tashkil etish.
3. Internet platformalarida huquqiy savodxonlikka oid materiallar tarqatish.
4. Oila va mahalla institutining tarbiyaviy rolini kuchaytirish.
5. Yoshlar o'rtasida huquqiy madaniyatni oshirishga qaratilgan davlat dasturlarini kengaytirish.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar o'rtasida huquqiy ong va huquqiy tarbiyani kuchaytirish huquqiy davlat barpo etishning muhim sharti hisoblanadi. Yoshlar huquqiy madaniyatini yuksaltirish orqali jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish mumkin. Shu sababli bu sohada davlat organlari, ta'lim muassasalari, jamoat tashkilotlari va oilaning o'zaro hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Saidov A.X. Huquqiy madaniyat va huquqiy ong. – Toshkent: Adolat, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni, 2016 yil.
3. Qurbonova S.Yu. Huquqiy tarbiyaning pedagogik asoslari. – Toshkent: Fan, 2020.
4. Karimova M.M. Huquqshunoslik asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
6. "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2016.

-
7. Saidov A.X. Huquqiy madaniyat va huquqiy ong. – Toshkent: Adolat, 2021.
 8. Qurbonova S.Yu. Huquqiy tarbiyaning pedagogik asoslari. – Toshkent: Fan, 2020.
 9. Karimova M.M. Huquqshunoslik asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.

